

Spørsmål 18 (2023) fra Tony Burner (SV): Spørsmål til sak 0005/23 i Hovedutvalg for helse, sosial og omsorg: Orientering om statistikkrapport: Levekår i Drammen - «nullpunktsanalyse» med levekårsdata på sonenivå fra 2016, 2018 og 2020

Til: Rådmannen
Fra: Tony Burner (SV)

Dato: 02.02.2023
Saksnr: 23/00858-19
Deres ref:

I statistikkrapporten ser det ut til at det er jevnt over stigende antall trygdede i ung alder i alle kommunedeler (med unntak av Vestbygda, s. 21). Hva kan mulige årsaker være til dette og hva gjøres ev. for å snu trenden?

Svar

Nasjonal statistikk viser at antallet og andelen unge uføretrygdede er jevnt stigende i hele landet. Dette er et utviklingstrekk det knytter seg bekymring til, og som det derfor følges nøye med på (både med analyser av statistiske mønstre og med forskning som tester teorier om årsakssammenhenger mot statistiske mønstre, og mer kvalitative studier).

Statistikkrapporten viser at andelen unge uføre i levekårssonen Vestbygda økte fra 2,3% i 2016, til 2,6% i 2018 og 3,6% i 2020.

Statistikkrapporten (som presenterer data knyttet til geografisk variasjon internt i Drammen) viser flere forhold med hensyn til unge uføre i Drammen. Se s. 53 i rapporten:

- Det finnes en andel unge uføre i alle levekårssoner i Drammen og andelen unge uføre har totalt sett har økt år for år.
- Det ser ut til å være relativ stabilitet over tid med hensyn til hvor det bor flere/færre unge uføre. Det er stort sett de samme områdene som har henholdsvis høy/lav andel unge uføre (samme områder som er mørke/lyse i farge på kartene). Dette kan ha sammenheng med stabile forskjeller i tilgang på egnede boliger, selv om det forekommer i alle områder < z.
- Som påpekt i spørsmålet økte andelen unge uføre i sonen Vestbygda (s. 21 i rapporten) fra 2,6% i 2018 til 3,6% i 2020. Antall og andel unge uføre kan hoppe litt opp og ned fra et år til et annet for enkeltsoner, eksempelvis også for sonen Konnerud senternært (også s.21). Dette kan ha sammenheng med mer tilfeldig variasjon på relativt sett små tall (enkeltpersoners sykehistorie, flytting mv.).

Nasjonal statistikk over utvikling i uføretrygdede viser økende uføreandel blant de yngste, og fallende uføreandel blant de eldste, at flere kvinner enn menn har gradert uføretrygd (kombinerer uførepensjon med arbeid), og at de som har mer utdanning også oftere klarer kombinere uføretrygd med noe arbeid, enn de som har lite eller svært lite utdanning. Flere unge uføre har ikke fullført grunnskole eller videregående utdanning¹.

¹ [Flere unge uføre - SSB](#)

Oppvekst og utdanning, Helse, sosial og omsorg

Politisk sekretariat

Organisasjonsnummer
921234554

Postadresse
Postboks 7500
3008 DRAMMEN

Besøksadresse

Telefon +4732040000
kommunepost@drammen.kommune.no

Andelen helt unge uføretrygdede, i aldersgruppen 18-29 år har økt fra 0,8 prosent i år 2000 til 2,5 prosent i 2020. Det er et betydelig problem både for de unge menneskene som varig utestenges fra arbeidslivet som arena for deltakelse og tilhørighet, og for samfunnet som går glipp av viktige ressurser.

Mulige årsaker

Spørsmålet om mulige årsaker er viktig, stort og sammensatt, det forskes mye på mulige årsaker:

- Er det økt sykkelighet i den unge befolkningen?
- Er terskelen for å få innvilget uføretrygd blitt lavere? (eller skole/arbeidsliv blitt mer krevende slik at grensen for å vurderes som for syk skyves nedover?)
- Handler dette om endringer i trygderegelverket?

En stor norsk studie har ved hjelp av registerdata kartlagt forløp i helsetjeneste, utdanning og arbeidsliv forut for uføretrygd, for de unge som ble trygdet i perioden 2002-2017. Ulike årsaksforklaringer diskuteres i forhold til økning i antall uføretrygdede i ulike aldre².

Noen funn:

- Økningen av personer som uføretrygdes i 18-19-års alder skyldes en større tilstrømning av unge med medfødte tilstander som utviklingshemming og autisme. Medisinske fremskritt har gitt økt overlevelse blant personer som er for tidlig født, har kromosomavvik, og andre alvorlige helsetilstander. Flere lever opp og kvalifiserer for uføretrygd når de fyller 18 år.
- Det ser ut til at ungdommer med alvorlige medfødte helsetilstander raskere avklares til uføretrygd uten at den faktiske arbeidsevnen vurderes. Utviklingshemmedes deltakelse i tilrettelagt arbeid har falt over tid.
- Endringer i skolesystemet med økt resultatfokus (etter Kunnskapsløftet 2006) kan ha ført til nedprioritering av undervisningstilbudet til de svakeste elevene, og økt bruk av spesialundervisning utenfor klassen. Dette kan ha ført til at flere unge går ut av grunnskolen uten karaktergrunnlag og innvilges uføretrygd bare et par år senere.
- Veksten i uføretrygding blant personer i 20-årene tilskrives en økende andel med atferds-, angst eller depresjonslidelser. Det er sykdommer som i større grad enn medfødte tilstander kan utløses av opplevelser i oppveksten, og som også i større grad kan forebygges og behandles. Blant 20-24-åringene tilskrives økningen i uføretrygdede særlig økning i antallet med utviklingshemninger og autismspekterdiagnoser. Blant 25-29-åringen tilskrives økningen i antall uføret økning i antallet med angst- og depresjonslidelser, atferdslidelser, men også økning i autismspektrediagnoser. Økningen i diagnoser innenfor autismspekteret knyttes til bedre mulighet for diagnostisering, men også at utredning for diagnoser gir rettigheter og muligheter for medikamentbehandling.
- Det er lite som tyder på økt tilstrømning av bedre fungerende ungdom til uføretrygd. Dårligere prestasjoner i utdanningssystem og arbeidsliv før uføretrygd peker mer i retning av at de unge uføret er dårligere kvalifisert enn at det er arbeidslivet som er blitt mer krevende.
- Det foreslås at hoveddelen av ansvaret for den økte tilstrømningen av unge til uføretrygd bør plasseres hos de delene av samfunnet som skal hjelpe og kvalifisere barn og unge gjennom oppvekst og ungdomstid.

[1 av 10 er uføretrygdet - SSB](#)
[Flere uføret med lavinntekt \(ssb.no\)](#)

² [Unge uføret og veien til uføretrygd \(utdanningsforskning.no\)](#)

Hva gjøres for å snu trenden?

Drammensskolen har arbeidet systematisk over tid for å øke andelen unge som gjennomfører videregående utdanning. Gjennomføringsprosenten har økt jevnt i Drammen det siste tiåret, og mye av forskjellen mellom landsgjennomsnittet og Drammen er tatt igjen. Gjennomføringsandelen har særlig økt blant barn med innvandrerbakgrunn og barn av foreldre med grunnskole som høyeste utdanning, der Drammen har tatt igjen landsgjennomsnittet³.

Kommunens forebyggende tilbud (f.eks skolehelsetjenesten, familieteamene, Uteteam, Ungdomstorg og sosialfaglige medarbeidere) skal – sammen med skoler og barnehager fange opp og hjelpe de som står i fare for å utvikle atferds-, angst eller depresjonslidelser. I den grad dette er uhelse som utløses av opplevelser i oppveksten kan de forebygges. Arbeidet i oppvekstreformen har både som mål og forebygge, men også å gi rett hjelp til rett tid. De forebyggende tilbudene skal redusere sannsynligheten for at psykiske plager utvikler seg til mer alvorlige lidelser.

---

³ Kilde: Kommunehelsetatistikkbank, folkehelseinstituttet <https://khs.fhi.no>, dette er tidligere presentert og beskrevet under *utviklingstrekk* i Handlings- og økonomiplan 2023-2026.